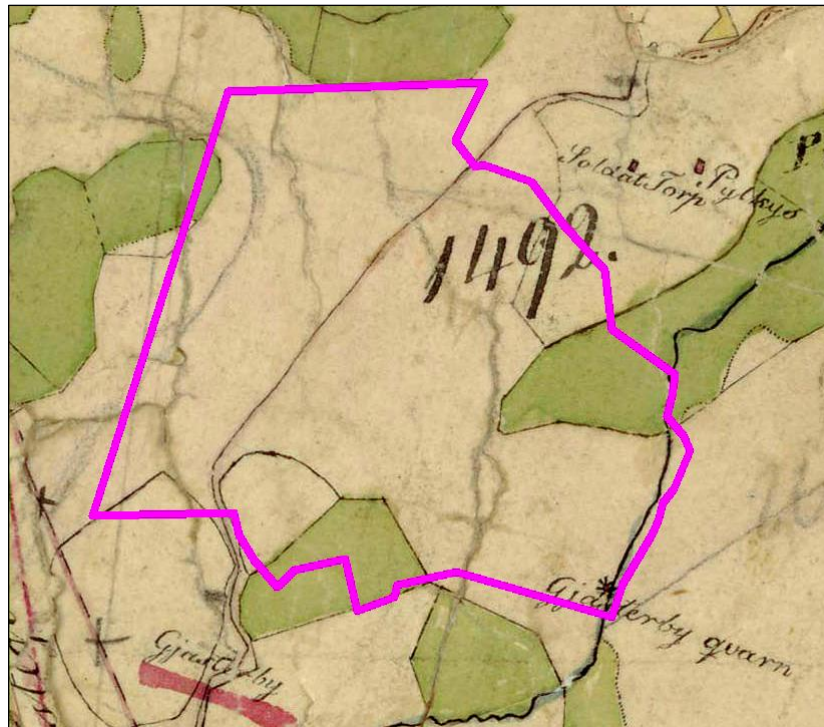


Kirkkonummi Läntisen Gesterbyn ja Gesterbyn asemakaavojen arkeologinen inventointi 2020



Timo Jussila



Tilaja: Kirkkonummen kunta

Sisältö

Perustiedot	2
Kartat	3
Inventointi	4
Tulos	7
Lähteet	7
Muinaisjäännös	7
Kirkkonummi Hopearinne.....	7

Kansikuva: Tutkimusalue merkittynä v. 1842 pitäjänkartalle

Perustiedot

Alue: Gesterbyn asemakaavojen alue.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko kaavan alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita suojeltavaksi arvioitavia kulttuurihistoriallisia jäännöksiä.

Työaika: Maastotyö 9.12.2020 ja lyhyt tarkastuskäynti vielä 8.3.2021

Tilaaaja: Kirkkonummen kunta

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila.

Tulokset Alueelta tunnettiin ennestään yksi muinaisjäännös, ajoittamaton kiviröykkiö. Röykkiö vaikuttaa pellon raivausröykkiöltä ja sen suojelustatusta voisi harkita. Alueella on ollut 1700 luvun lopulla rakuunan torppa – sen paikka on täysin sekoitettua maastoa, eikä siitä ole havaittavissa säilyneitä jälkiä. Alueen kaakkoisreunalla on Jolkbyn joessa ollut mylly, josta en havainnut tunnistettavia merkkejä (länsirannalla). Gesterbyn ja Pulkuksen talot sekä Gesterbyn sotilas-torppa eivät sijoitu alueelle. Parenteesin aikaisia, sotahistoriallisia rakenteita ei alueella havaittu.

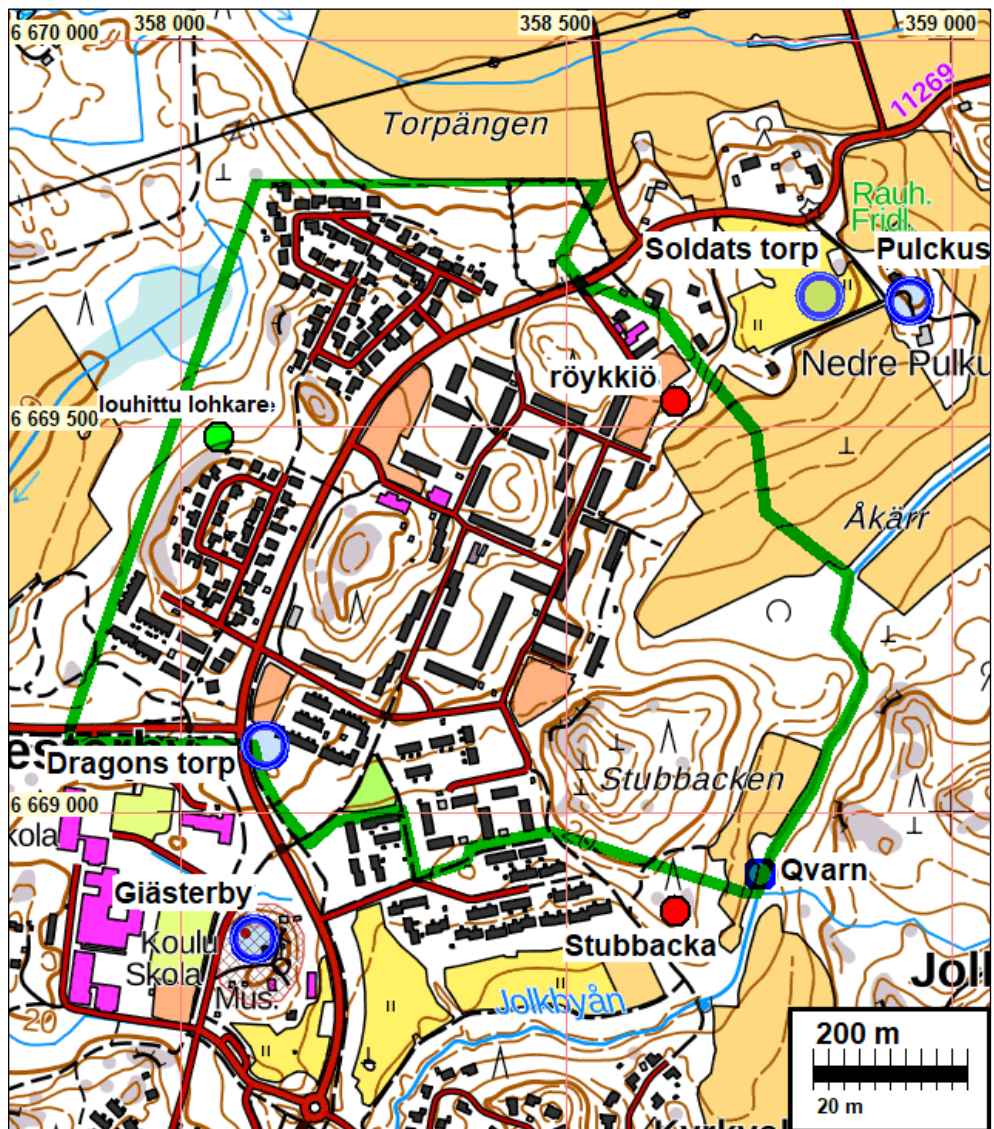
Alueella on siis yksi muinaisjäännös: epämääräinen kiviröykkiö.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta joulukuussa 2020, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 12/2020. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmattunusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Tutkimusalueen raja vihreällä. Kartalle on merkitty lähialueen muinaisjäännökset punaisin palloin ja aluein.

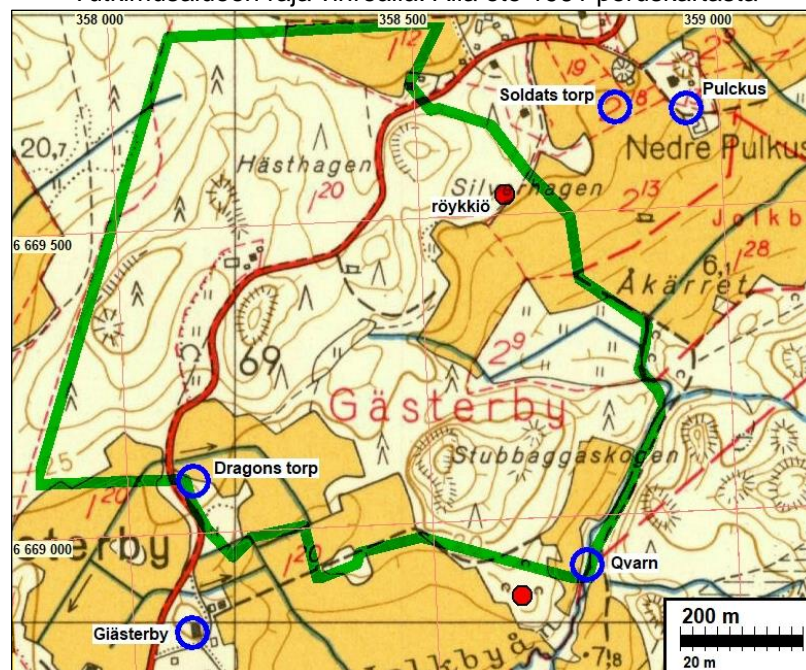


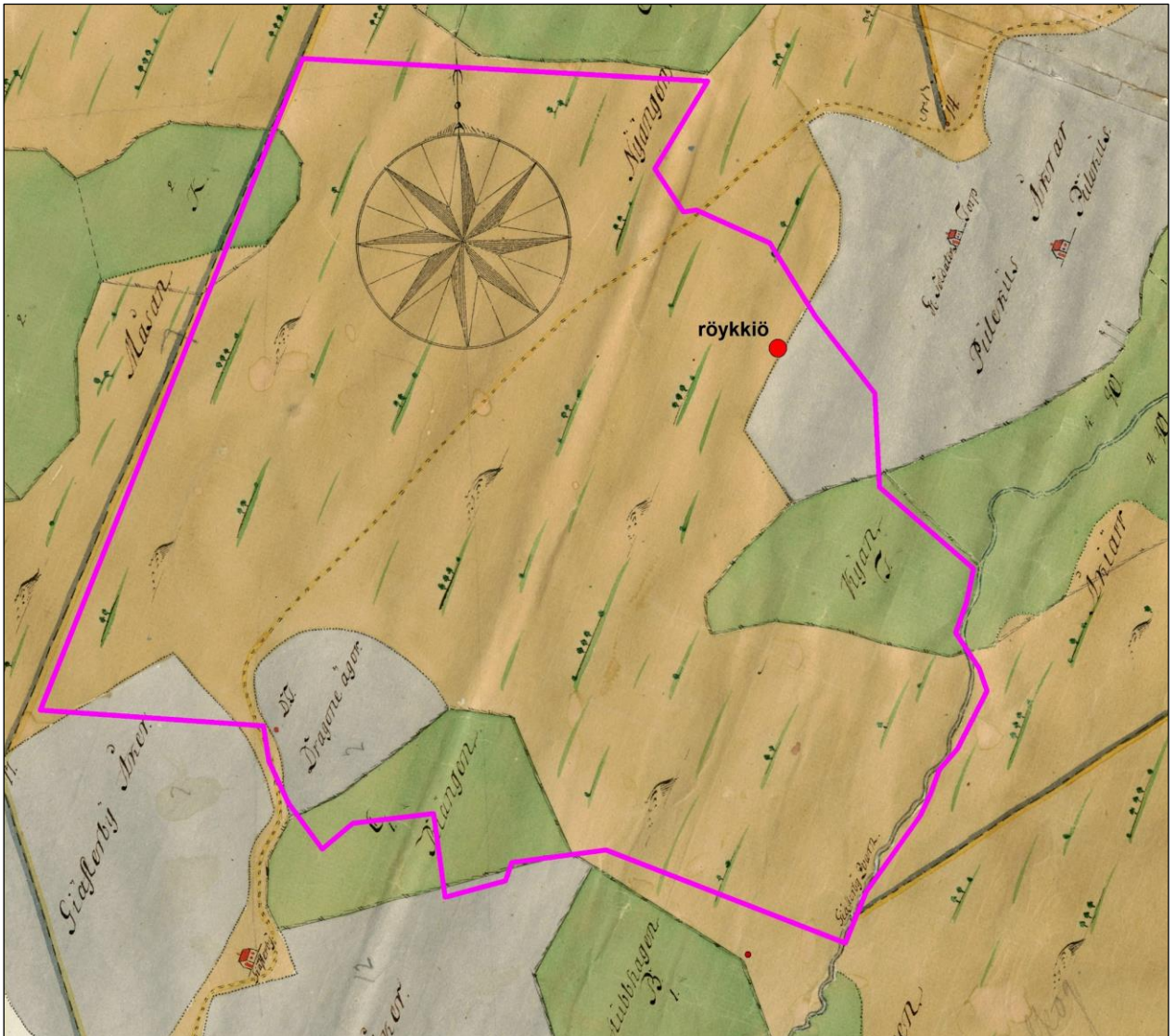
Kartat



Muinaisjännökset punaisin palloin ja v.1758 kartalta paikannetut talot, torpat ja mylly sinisin ympyröin.

Tutkimusalueen raja vihreällä. Alla ote 1961 peruskartasta





Ote v. 1758 Gesterbyn kartasta. Vasemmalla alhaalla Gesterbyn talo (Giästerby), Sen pohjoispuolella punainen piste ja "DT" - dragons torp. Oikealla ylhäällä Pulckus ja soldats torp. Kartan päälle on piirretty tutkimusalueen raja vihreällä sekä muinaisjäännökseksi määritetty röykkiö. Se sijaitsee tuolloisen pellon reunassa.

Inventointi

Kirkkonummen kunnalla on vireillä Gesterbyn alueen asemakaavahankkeita. Kirkkonummen kunta tilasi alueen arkeologisen selvityksen Mikroliitti Oy:ltä. Timo Jussila teki inventoinnin maastotyön 9.12.2019, työn kannalta melko hyvissä olosuhteissa.

Tutkimusalue sijaitsee runsaan kilometrin Kirkkonummen vanhasta kirkosta koilliseen. Alue on huomattavalta osin rakennettua. Maaperä alueella on seutukunnalle tyypillistä: kalliota ja kivi-koista moreenia, pääosin hienoaineksista – savista. Alue sijoittuu noin 10 – 40 m korkeustasojen välille, pääosin 15-25 m tasoille. Alueella voisi sen korkeustason perusteella sijaita kivi - pronssikautisia, rantasidonnaisia muinaisjäännöksiä.

Alueelta tunnetaan yksi muinaisjäännos, ajoittamaton kiviröykkiö. Alueen eteläreunamilla mutta alueen ulkopuolella, sen etelärajasta 45 m etelään, on muinaisjäännöksenä ajoittamaton rakennuksen pohja (Stubbacka). Alue on ollut liki kokonaisuudessaan Gästerbyn kylää. Aivan koilliskulmassa alue ulottuu Jolkbyn pienen enklaavin maille. Alue on kuulunut Porkkalan vuokra-

alueeseen vuosina 1944 - 1956. Gesterby kylännimi on Gästerby nimisenä senaatinkartalla 1872, peruskartoilla 1933 - 1981 mutta v. 1991 peruskartalla kylännimi on Gesterby. Klerckerin 1791-6 kartalla talo on Gesterby mutta 1758 kartalla Giästerby.

Havainnot

Alueella on siis yksi muinaisjäännös, **Hoppearinne** kiviröykkiö. Kyseinen röykkiö on sijainnut aivan pellon reunassa ainakin 1700 luvun puolesta välistä 1960 luvulle. Nyt pellon reuna on siitä 15 m etäisyydellä. Röykkiö on epämuotoinen ja siinä on lomassa maakiviä. Se vaikuttaa pellonraivausröykkiöltä ja sellaisena voi olla ennemminkin myöhäiseen kuin varhaisempaan viljelyyn liittyvä. Tämän kivikon suojelustatusta olisi hyvä harkita – onko muinaisjäännös? Kohteesta on erillinen kuvaus raportin lopussa.

Alueen eteläraja 45 m etelään, Jolkbyjoen länsipuolisella harjanteella on , n. 7 x 7 m kokoinen rakennuksen kivijalan jäännös, jossa mahdollisesti myös uunin jäännös jossa tiiltä. Tämä on muinaisjäännös **Stubbacka (1000015081)**. Kyseinen alue on tyhjä 1758 kartalla sekä 1700 luvun lopun yleiskartoilla, 1840-luvun pitäjänkartalla ja 1872 senaatinkartalla, eikä 1933 ja 1943 topografisilla kartoilla, eikä 1961 - 1997 peruskartoilla, eikä liioin 1944 ja 1956 ilmakuviissa ole paikalla rakennukseen viittaavaa. Vanhat kartat eivät siis ajoita rakennuksen perustaa ja läheisiä kuoppia (mahd. kellarikuoppia). Ympäristö vaikuttaa edelleenkin vanhalta pihamaalta. Jäännös ei vaikuta vanhalta. Nyt tutkitulle kaava-alueelle sen ja kuopanteet eivät ulotu lähellekään.



Rakennuksen perusta, matala kivi-maajalka lännestä ja etelästä. Kuusen alla mahdollinen uunin raunio.

Vuonna 1758 mitatun Gästerbyn (Giästerby) kartalla alueelle sijoittuu **dragons torp**, rakuunan torppa. Se on merkitty myös 1790-luvulla laadittuun Klerckerin merikartastoon. Myöhemmissä kartoissa sitä ei enää ole. Torppa on sijainnut nykyisten [Gesterbyntien ja Vilhonkumuntien risteyksen kohdalla](#), hieman sen itäkaakkoispuolella. Metsikkö risteyksen ja kevyenliikenteenväylän kaakkoispuolella vaikuttaa kaivellulta (osin täytemaata?). Mitään tunnistettavia merkkejä vanhasta torpasta siellä ei ole.



Ote Klerckerin kartastosta 1791-96. Gesterbyn talon pohjoispuolella on torppa.

Vuoden 1758 samoin kuin 1700-luvun lopun Klerckerin- ja Kuninkaankartastoissa sekä 1842 pitäjänkartalla ei nyt tutkitulle alueelle ole merkitty muita rakennuksia, taloja tai torppia. Gästerbyn talo jää alueen eteläpuolelle ja Pulckuksen talo (tai onko torppa) ja sen viereinen "soldats torp" jäävät selvästi nyt tutkitun alueen koillispuolelle. Alue

een kaakkoiskulmassa on Jolkbyn joessa ollut 1700-1800 luvulla mylly pintapuolisen ja pikaisen joen länsirannan maaston tarkastelussa en havainnut myllyyn viittaavia jäännöksiä.

Alueen länsireunamilla, Gesterbyntien länsipuolella olevassa metsikössä, Hevospolun pohjoispäästä vajaa 100 m länsiluoteeseen (N 6669486 E 358050) on hajotetun siirtolohkareen jäänteet. Paikalla on pitkulainen **maakivi, jossa on kiviporan jälkiä**. Vieressä on pari ilmeistä jättekivilohkareta, sekä osin halkaistu toinen, isompi maakivi. Siirtolohkareita on lähes kaikkialla Suomessa asutuksen lähellä hajotettu poraamalla rakennuskiviksi ainakin 1800 luvulta alkaen ja vielä 1970 luvulla ja ehkäpä vielä nykyäänkin. Lisäksi kiviä ja kalliota on poraamalla (ei siis vain räjäyttämällä) hajotettu rakentamisen tieltä. Porattu kivi on siis hyvin yleinen jäännös Suomen metsissä, kalliolla ja muilla mannuilla. Sellaisen ajoittaminen on vaikeaa. Karkeaa ajoitusta voidaan saada tutkimalla sitä, onko kyseessä ollut käsipora vai konepora. Tämä kivi vaikuttaa käsin poratulta ja siten se voi olla viime sota-aikaa vanhempi. Tällaiset kivet eivät ole muinaisjäännöksiä, elleivät ne ole 1860 lukua vanhempia ja liity johonkin merkittävään rakennushankkeeseen. Neuvostoarmeijan parenteesin aikaisia tekosia tämä porattu lohkar ei ole.



Siirtolohkareen jäännös, jossa porausjälkiä (tarkastuskäynti 8.3.2021)



Porkkalan vuokra aika

Maastotyön valmisteluvaiheessa tarkastelin laserkeilausaineistosta laaditusta viistovalovarjosteesta (Mml korkeusmalli) näkyisikö siinä mahdollisesti Porkkalan vuokra-aikaisiin varustuksiin viittaavia maarakenteita. Mitään selkeitä sellaisia ei laserkeilausaineistossa erotu, eikä muissaakaan lähteissä, kuten [suunnistusseura Lynxin suunnistuskartalle](#) ole tälle alueelle merkitty parenteesin aikaisia rakenteiden jäännöksiä. Tarkastin maastossa alueen kaikki muutamaa aaria laajemmat rakentamattomat metsä- ja kallioalueet. En havainnut missään varustuksilta vaikuttavia jäännöksiä.

Tulos

Alueella ei siis ole parenteesin aikaisia (1944-56), Neuvostoarmeijan rakentamia varustuksia. Alueella on siis yksi kiinteä muinaisjäänös, epämääräinen röykkiö, Hopearinne. Mielestäni se on todennäköisesti raivausröykkiö ja sen muinaisjäänösstatusta voisi tarkastella uudelleen. Lisäksi alueella on sijainnut historiallisella ajalla yksi torppa: rakuunan torppa, paikannettuna v. 1758 kartalta. Torpasta ei ole mitään jäljellä. Se on mahdollisesti Gesterbyntien tai sen viereisen kevyenliikenteenväylän alla tai muutoin hävitetty.

8.3.2021

Timo Jussila

Lähteet

Alanen, Timo ja Kepsu, Saulo, 1989: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. SKS.
 Fattenborg Hans, 1758: Geometrisk Charta öfver Giästerby Ägor belägne uti Nyland Raseborgs Öfra Härad och Kyrckslätt Socken.
 Harju Erkki-Sakari ja Tiilikainen Heikki 2009: Kuninkaallinen merikartasto 1791-1796. SKS, Atlasart. (Klerckerin merikartasto).
 Peruskartta 2032 08 ja 09, 1961. Maanmittauslaitos.
 Pitäjänkartta, Kirkkonummi, 1842. Maanmittauslaitos.
 Senaatinkartta, vuoden 1872 mittaus. Rivi VI. Lehti 27. Maanmittauslaitos.
 Topografinen kartta Kyrckslätt 6660/70 24 529/30 (1:20000), 1933 ja 1943

Muinaisjäänös

Kirkkonummi Hopearinne

Mjtunnus: 1000015080
 Status: kiinteä muinaisjäänös (sm)
 Ajoitus: ajoittamaton
 Laji: röykkiö

Koordin: N 6669532 E 358642 Z 25

Tutkijat: Mökkönen 2009, inventointi.

Sijainti: Paikka sijaitsee Kirkkonummen kirkosta 1,7 km koilliseen.

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri:

Osoitteessa Hopearinne 1 sijaitsee parkkipaikan ja läheisen pellon välissä kivikkoinen harjanne, jonka kaakkoisrinteellä on röykkiörakennelma. Halkaisijaltaan noin 3 metrinen, kahden röykkiön muodostama kokonaisuus sijaitsee Hopearinteen asuinalueen kaakkoispuolella. Suuremmassa röykkiössä on pyöreä rakenne. Sen reunoilla on pyörityneitä isompia ja keskellä pienempiä kiviä. Reunakivet eivät muodosta selkeää reunarakennetta, ja röykkiö onkin lounaissivultaan osittain hajonnut. Röykkiön koillispuolella on pienempi ja vaatimattomampi, mutta niin ikään pyöreä sivuröykkiö. Röykkiön eteläpuolella kulkee vanha tienreuna röykkiön ja pellon välissä.

Jussila 2020:

Paikalla on matala kiviraunio, kooltaan karkeasti n. 3 x 4 m. Muodoltaan se on epämääräinen ja siinä näyttäisi olevan seassa isompia maakiviä. Röykkiö on aivan vanhan pellon laidalla, pellon reunasta loivasti nousevassa rinteessä. 1758 – 1961 kartoilla pelto on ulottunut aivan raunion viereen, nykyisen pellon reuna on n. 15 m etäisyydellä. Röykkiön länsi-pohjoispuolella oleva matala harjanne on maaperältään kivikkoinen ja ylipäätään läheiset rakentamattomat ja luonnontilaiset maastot ovat kivikkoisia. Röykkiö vaikuttaa ns. heittokivikolta, eli pellonraivausröykkiöltä. Tulenpidon jälkiä ei erotu. Kivikko tuskin on kiukaan jäännös. Sen suojeluarvoa voisi harkita. Muutaman kuopan koetutkimus olisi hyvä sen funktion varmistamiseksi, onko kyseessä hauta vaiko pellonraivausröykkiö.



Kivikko eri suunnista